

Σύγχρονος νοσηλεύτης: Επιστήμονας ή άνθρωπος;

Contemporary nurse: Scientist or human?

Λάμπρος Λιάπης,

Νοσηλεύτης, Υπεύθυνος Εξωτερικών Ιατρείων Γενικό Νοσοκομείο Μεσολογγίου

Η τεχνολογία, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και η γνώση είναι απαραίτητα όπλα τα οποία υπάρχουν πλέον στη φαρέτρα του σύγχρονου νοσηλευτή προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ολοένα αυξανόμενες υγειονομικές προκλήσεις. Καθώς οι υγειονομικές ανάγκες του πληθυσμού αυξάνονται, τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα, αποτελεί επιτακτική ανάγκη ο νοσηλεύτης του σήμερα να είναι σε θέση να ανταποκριθεί επιστημονικά και τεχνολογικά στις ανάγκες αυτές. Και φυσικά όταν μιλάμε για ανάγκες εννοούμε κάθε μορφής αιτία που οδηγεί τον πολίτη στην αναζήτηση υπηρεσιών υγείας (από μία απλή καταρροή μέχρι ένα πολύ επώδυνο και επικίνδυνο καρδιολογικό σύμπτωμα). Ο ασθενής όταν νιώθει ενόχληση απευθύνεται στους επαγγελματίες υγείας προκειμένου να βρει λύση στο πρόβλημά του. Σε αυτούς εναποθέτει τις ελπίδες του και σε αυτούς στηρίζεται όταν βρεθεί σε κατάσταση αδυναμίας.

Ο νοσηλεύτης του σήμερα δεν αποτελεί τον κλασικό παλιό διεκπεραιωτή εντολών και οδηγιών. Οι γνώσεις και η συνεχιζόμενη κατάρτισή του έχουν μετουσιωθεί σε δεξιότητες και έχουν εναρμονιστεί με την εποχή ώστε να δύναται να παρέχει ολιστική φροντίδα στον άνθρωπο που έχει απέναντί του χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτει και τα οποία δεν άπτονται μόνο των επιστημονικών του γνώσεων, αλλά εμπεριέχουν και άλλες έννοιες όπως η ψυχολογική υποστήριξη των ασθενών, η κατανόηση των αναγκών τους και η ενσυναίσθηση. Στην καθημερινή κλινική πράξη ο νοσηλεύτης παρέχει φροντίδα σε 20-30 ασθενείς. Οι ασθενείς αυτοί έχουν ανάγκη προσοχής και φροντίδας. Ο ρόλος αυτός ανατίθεται στο νοσηλευτή, ο οποίος είναι υποχρεωμένος μέσα στα στενά περιθώρια του βώρου του να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες. Ανάγκες σωματικές, ψυχικές συναισθηματικές. Εκτός από την άρτια εκπαίδευση και την επιστημονική γνώση που διαθέτει ο σύγχρονος νοσηλεύτης, θα πρέπει να έχει άλλα δύο στοιχεία. Το πρώτο αφορά την ταχύτητα με την οποία πρέπει να πραγματοποιήσει τις νοσηλευτικές του πράξεις προκειμένου να ανταπεξέρχεται επιτυχώς ανακουφίζοντας τους ασθενείς του. Το δεύτερο αφορά την συναισθηματική κάλυψη των ανθρώπων αυτών, καθώς πρόκειται για ανθρώπους που βρίσκονται σε αδυναμία ψυχική και είναι ευάλωτοι σε συναισθηματικές πιέσεις. Ο νοσηλεύτης έρχεται σε στενή επαφή με τον ασθενή πολύ περισσότερο απ' ό,τι ο γιατρός ή οποιοσδήποτε άλλος επαγγελματίας υγείας. Γνωρίζει πτυχές της προσωπικότητάς του, ιδιαιτερότητες και κρυφά στοιχεία του χαρακτήρα του. Στο νοσηλευτή εναπόκειται εάν, και κατά πόσο, θα καταφέρει να αγγίξει ψυχικά τον ασθενή, να τον κάνει να νιώσει άνετα, να μην φοβάται και να συνεργαστεί ομαλά και συνετά. Ένας νοσηλεύτης που θέλει να δώσει ψυχή στο έργο του, θα το κάνει γιατί η δεοντολογία του επαγγέλματός του είναι τέτοια που τον ωθεί σε αυτό. Αρκεί να προλαβαίνει!

Και κάπου εδώ αρχίζουν τα προβλήματα. Το ενεργό νοσηλευτικό προσωπικό στη χώρα μας δεν επαρκεί για να καλύψει όλες αυτές τις ανάγκες καθώς, σύμφωνα με μελέτες του ΟΟΣΑ, η αναλογία νοσηλευτών – ασθενών στην Ελλάδα είναι 3 περίπου νοσηλευτές ανά 1.000 κατοίκους. Τί σημαίνει αυτό; Πρακτικά, λιγότερους λειτουργούς υγείας για τους εν δυνάμει ασθενείς. Ουσιαστικά όμως το φαινόμενο αυτό οδηγεί σε ένα καθοδικό σπιράλ αποδοτικότητας του συστήματος υγείας.

Λιγότεροι νοσηλευτές ανά ασθενή = μεγαλύτερη κόπωση του νοσηλευτικού πληθυσμού = σύνδρομο burn out = λιγότερος ποιοτικός χρόνος φροντίδας ανά ασθενή = χαμηλότερης ποιότητας παρεχόμενες υπηρεσίες υγείας = μεγαλύτερος κίνδυνος επισφάλειας και λαθών = έκθεση σε κίνδυνο της ζωής των ασθενών = αύξηση θνησιμότητας.

Νοσηλευτές που εργάζονται στα όρια της επαγγελματικής εξουθένωσης (ιδίως σε μεγάλα γενικά ή πανεπιστημιακά νοσοκομεία) αναγκάζονται να εργάζονται σε εξοντωτικά ωράρια (πρωί και νύχτα, πάλι νύχτα, πάλι νύχτα ενίοτε) έχοντας καταστρέψει το βιολογικό τους ρολόι, είναι πιο επιρρεπείς σε σφάλματα. Σφάλματα τα οποία στο επάγγελμά μας απαγορεύονται. Γιατί κοστίζουν ζωές.

Το φαινόμενο φυσικά δεν είναι τωρινό. Τα νοσοκομεία είναι υποστελεχωμένα, κυρίως από νοσηλευτικό προσωπικό, το οποίο και αποτελεί βασικό πυλώνα λειτουργίας του συστήματος υγείας. Ένα νοσηλευτικό προσωπικό το οποίο είναι γερασμένο υπηρεσιακά. Νοσηλευτές και νοσηλεύτριες 45-50 χρόνων, έχοντας στη πλάτη τους 20 και πλέον χρόνια σκληρής υπηρεσίας, συνεχίζουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους επιβαρύνοντας την δική τους ψυχολογία και κατά συνέπεια και

την ψυχολογία των ασθενών τους. Ο ασθενής που βλέπει έναν κουρασμένο νοσηλευτή, σχεδόν αμίλητο να εκτελεί μηχανικά επιστημονικές πράξεις χωρίς να είναι διαθέσιμος ψυχικά, οδηγείται και ο ίδιος σε μία άρνηση και μία ψυχική δυστοπία.

Ας μην ξεχνάμε και ας γνωρίσουμε και σε όσους δεν το γνωρίζουν πως σε μία βάρδια, ο νοσηλευτής μπορεί να είναι: νοσηλευτής, ψυχολόγος, παρηγορητής, εξομολογητής, τεχνικός, τραυματιοφορέας, βοηθός θαλάμου, ηλεκτρολόγος, υδραυλικός, γραμματέας, φύλακας κι άλλες ειδικότητες που απέχουν παρασάγγας από το αντικείμενο της εργασίας του. Φορτωμένος με τόσες πολλές ευθύνες, αδυνατεί τις περισσότερες φορές να ανταπεξέλθει στις αμιγώς νοσηλευτικές του υποχρεώσεις, κυρίως δε τη συναισθηματική κάλυψη των πιο αδύναμων, ψυχικά, ασθενών του. Το πρόβλημα είναι αρκετά σοβαρό και το διαπιστώνει εύκολα όποιος επισκέπτεται τα νοσοκομεία ως ασθενής ή συνοδός, αφού βλέπει τα ίδια πρόσωπα σχεδόν σε κάθε βάρδια να προσπαθούν να κάνουν τα πάντα. Αν και γίνονται προσπάθειες κάλυψης των κενών θέσεων με νέες προκηρύξεις, εν τούτοις χρειάζονται μερικές γενναίες αποφάσεις.

Όντας επιφορτισμένος ο σύγχρονος νοσηλευτής με αρμοδιότητες οι οποίες τον καταξιώνουν στην επιστημονική υγειονομική κοινότητα ως ένα ισότιμο μέλος, συνεργάτη του γιατρού και όχι στη σκιά του σαν απλό εντολοδόχο, εν τούτοις όλη αυτή η αναβάθμιση έρχεται άλλοτε σε αντιδιαστολή και άλλοτε αλληλοσυμπληρώνοντας την αποστολή του ως επιστήμονα-άνθρωπου. Να προσφέρει δηλαδή ολιστική φροντίδα στον άνθρωπο που έχει την ανάγκη του.

Εκεί ακριβώς είναι το κρίσιμο σημείο, τόσο για το νοσηλευτή όσο και για τον ασθενή. Η κατάθεση ψυχής από τη πλευρά του νοσηλευτή είναι δυνατόν να αποτελέσει τροχοπέδη στην εκτέλεση επιστημονικών νοσηλευτικών πράξεων, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό τον ψυχισμό του αλλά και την υγεία του. Πολλοί συνάδελφοι έχουν παρουσιάσει αυτοάνοσα και καρδιολογικά νοσήματα, ακόμη και καρκίνο ίσως εξ αιτίας της πίεσης, του άγχους, της υπερβολικής κόπωσης και της αυθόρμητης προσπάθειάς τους να ανταποκριθούν ψυχικά και να μπουκ στην θέση του ασθενούς που έχουν απέναντί τους. Μεγάλη μερίδα νοσηλευτών διακατέχονται από ενσυναίσθηση και μέσα από αυτό μπαίνουν κυριολεκτικά στη θέση των ασθενών τους χωρίς να υπολογίζουν τις συνέπειες που έχει μία τέτοια ενέργεια στους ίδιους. Ο νοσηλευτής συχνά «αδειάζει» ψυχικά καθώς η καθημερινή επαφή με τον πόνο και το θάνατο τον οδηγεί σε ψυχική και επαγγελματική εξουθένωση με ολέθρια αποτελέσματα για τον ίδιο πρωτίστως. Μην ξεχνάμε ότι ο σύγχρονος νοσηλευτής είναι μεν ένας πολύ καλά και άρτια καταρτισμένος επιστήμονας υγείας, αλλά παραμένει άνθρωπος. Και συμμετέχει πρακτικά, τεχνικά, επιστημονικά και ψυχικά στο δράμα που αντιμετωπίζει απέναντί του. Πολλές φορές ταυτίζεται με τον ασθενή και σε εξαιρετικές περιπτώσεις βιώνει τον πόνο του, τη θλίψη του, το πένθος του.

Είναι εξαιρετικά λεπτή και δυσδιάκριτη η γραμμή που χωρίζει τον επιστήμονα νοσηλευτή από τον άνθρωπο νοσηλευτή. Γιατί ο σύγχρονος νοσηλευτής θα πρέπει να είναι συνδυασμός αυτών των δύο. Δυστυχώς όμως σε όσες περιπτώσεις συμβαίνει αυτό, ο νοσηλευτής κινδυνεύει να τραυματιστεί ψυχικά. Μία συμβουλή που δίνει ο «παλιός» νοσηλευτής στο «νέο» είναι να σβήνει εντελώς τη μνήμη του μόλις περάσει την πύλη του νοσοκομείου. Αυτή η συμβουλή, όσο απάνθρωπη κι αν ακούγεται, περιέχει μεγάλη δόση προστασίας προς τον επαγγελματία υγείας. Τον αποφορτίζει από τα δυσάρεστα και τον κάνει να σκεφτεί κάτι θετικό μέχρι την επόμενη βάρδια. Κι εδώ γεννάται το ερώτημα: κατά πόσο, σε μία δύσκολη βάρδια, μπορεί κάποιος να σβήσει μονομιάς από το μυαλό του τα ουρλιαχτά του πόνου μιας μάνας που μόλις έχασε το παιδί της; Ερωτήματα που δεν έχουν απάντηση και δεν πρέπει να έχουν απάντηση. Γιατί ο σύγχρονος νοσηλευτής ξέρει πως έκανε ό,τι ήταν επιστημονικώς και ανθρωπίνως δυνατόν για να σωθεί μια ζωή. Και, είτε σώθηκε η ζωή είτε όχι, τον λόγο από εκεί και πέρα έχουν τα συναισθήματα. Όχι λοιπόν, δεν πρέπει ο νοσηλευτής να είναι άψυχος. Όχι, δεν πρέπει ο νοσηλευτής να είναι ένας στυγνός επαγγελματίας. Όχι, δεν πρέπει ο νοσηλευτής να είναι άλλη μία μηχανή.

Ο σύγχρονος νοσηλευτής πρέπει να αφουγκράζεται τις ανάγκες του κάθε ασθενούς, να χρησιμοποιεί την επιστήμη και την τεχνολογία προς όφελος του ασθενούς, να μην φοβάται να εκφράσει τα συναισθήματά του, να έχει ενσυναίσθηση αλλά να είναι σε θέση να τιθασεύσει τα θετικά και αρνητικά ψυχικά ερεθίσματα ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται με επιτυχία στο έργο του. Να νοσηλεύει, να φροντίζει και να περιθάλπει τον ασθενή του αλλά να μην ξεχνάει το νοσηλευτή. Τον εαυτό του.

Αναφορά του άρθρου ως: Λιάπης Λ. (2018). Σύγχρονος νοσηλευτής: Επιστήμονας ή άνθρωπος; .Ελληνικό Περιοδικό Νοσηλευτικής Επιστήμης 11(3): 3-4

Citation: Liapis L. (2018). Contemporary nurse: scientist or human? Hellenic Journal of Nursing Science 11(3): 3-4